

DIURNALU GLUMETIU SOCIALE-POLITICU-TOCU.

F6'a ac6el'a va esi de trei ori pe luna, in 10. 20. 30-a di pone la regulare; 6ra de a-ici in colo o data pe septemana, ca si pone acilea: Martis6r'a. — Prenumeratiu nile se primescu in tote d6ile.

Pretinlu pentru Ostrungu6r'a: pre anu 6 fi. pre 1/2 de anu 3 fi. pre unu trilmniu 1 fi. 50 cr. 6ra pentru straintete: pre anu 8 fi. pre 1/2 de anu 4 fi. pre unu trilmniu 2 fi. in v. a.

*Tote scodieniele si banii de prenumera-
tiune sunt de a se tramite la Redacti-
nea diurnului:
Aradu, strat'a Teleki, nrulu 27.*

*Insertiunile se primescu cu 7 cr. de
linia, si 30 cr. tace timbrale.
Unu esemplariu costa 15 cr. si se pote
capeta in librari'a lui M. Klein jun
d'in Aradu.*

Forti'a de magarisare.

Forti'a de magarisare
S'a votatu si s'a priimitu,
Spre indestulirea mare
Aceloru ce-o-a doritu.

*

Mihál Kanász-ló vitielu-spanu,
Veteranu magarisatu,
Cu-asta data fu laudatu,
Si de Tus'a decoratu
Cu-ordulu „*Mare Ciarlatanu.*“

*

Forti'a de magarisare
S'a votatu si s'a priimitu;
Merge vestea 'n lumea mare,
Ca romanulu a peritu! . . .
Er' romanulu susu si tare
Striga 'n lume ca: ho, ho!
Forti'a de magarisare
Pote sa omora-unu bou,
Cum e Mihál Kanász ló; —
Der' romanulu celu curatu
Nu s'a dá neci candu legatu! . . .

3-p'a.

„Nascatori'a“ tiganesce.

Marije, ko adyal pro swetosz le szomnakune
dewlesz, radiszalyav tut; o raj hin tuha; tu bachtalyi
szal maskaro romnyija, the bachtalo hin o dzsiv tre
pereszkre, bo amenge andyal pro swetosz le szom-
nakune dewlesz, ko amare rodzsia Cindyasz.

O Fabula.

— In tiganesce. —

Asinulu morbosu si lupulu.

„Ruv avlyasz kija szamárisz,*⁾ kana hasz andro
naszvalyipen szuto. Chudindyosz pre leszte, pchucse-
lasz lesz: „kirveja! kaj tut dukal?“

Pchenel o szamarisz: „kaj man chudeha, odoj
man najbuter dukal. Nane lacsesz tuke the pacsal.“
Ehi gadzsie, szavenge ehin jabdzsin andro muj, a
jedosz andre jilo.“

— In romanesce. —

Lupulu a venitu la asinu, pecandu jacea bolnavu.
Punendu-se lunga elu ilu intrebá: „pretene! unde te
dóre.“ Asinulu respunde: „unde me vei atinge tu:
a-colo me dóre mai tare. Nu-e bine sa ti se cred'a
tie.“ Se afla ómeni, cari postedu mniere in gura dér
in anima — veniu!

Da! li-o-am spusu-o . . .!

— In balulu romanescu d'in Clusiu. —

Cu celu lefatu de la statu,
Stipendiasiu de la Blasiu, —
Mai de frunte 'n comitetu,
Nu pre bas'a de decretu. . .
Ci pr'in voturi potrivite,
Cascigate cu merite:
Nóa zloti am reschiratu,
Postulu, mi l'am usurpatu!
Au nu-i acest'a meritu
Eluptatu si dobenditu?!
Der' mai am inca-unu reputu
D'in sal'a de la redutu,
Cu concertulu ce l'am datu,

Totu in publicu castigatu!
Trei fetiori romani ploiați,
De petrecere 'ncantati,
In „Ardelén'a“ jucandu,
Chiuiiau mereu strigandu:

- a) „Pe sub mana
Cà-e romana!“
b) „Asîe dice mundr'a mea:
Sà facu dio'a ce-oiu potè;
Sér'a sà me ducu la ea!“
e) „Oh! lelitia, lelisióra!
Sprincenele me omóra,
Ochii tei me baga 'n bóla
Si me chiama de la scóla!“

Eu càtu ce-i am auditu,
Indata i-am sî opritu,
Spuindu-li acuratu:
Sà se lese de strigatu!
Cine 'n lume-a mai gasitu
La romani sî chiuitu...?!
Alt'a cu totulu erá —
De pre „csuháj“ ilu strigá! —
C'atunci eu le secondám,
Mai multu dór' ca càtu poteam!
Si faceam d'in „Ardelén'a“ —
Ceea ce „Csárdás“ se chiama
Destulu, cà li-am demustratu,
Càtu publiculu s'a miratu,
De capu-mi celu iscusitu,
Candu mi ti i-am dascalitu.
Cà-ci asîe incetu li-am spusu,
De chiar echo mi-a respunsu!

..... *lyi.*

DECLARAREA DE AMORU

I.

La clas'a „cult'a.“

Junele incantatu de frumsetiele (materiali) a le
alesei sele, cu insufletire rara declara iubitei:

„Tu esci unu adeveratu angeru, scump'a mea!
Concentrate sunt in faci'a ta tóte gratiile ceriului sî
a le pamentului. O, frumós'a esci ca visulu melanco-
licei fantasií; ca poesi'a in farmeculu seu; incanta-
tória ca doin'a lina! Iubirea ta e pentru mine
cuibulu vietii in care se ivescu diorile diminetti, ochii
tei isvorulu fericirii mele, éra buzele tele sunt flori fru-
móse, d'in cari sâ-suge sufletu-mi viéti'a De nu te-am
pururea in vederea ochiloru mei, atunci me uscu, me
topescu de dorulu teu.“

Si copil'a i crede, e incantata de frase poetice,
se marita dupa june, ca acest'a sâ nu se usce de
doru; candu mai tardiu (gatandu-se banii) urméza pros'a
vietii. Clas'a asîe numita „cult'a“ se multumesce cu
fenomenele, cu frasele góle, cari su-placute la aparin-
tia, dér sunt lipsite de essentia, sî astfelu lipsesce
bas'a essistintiei, temeli'a fericirii,

II.

La clas'a „de diosu.“

Se 'ntelnesce coconasiulu cu servitoriulu Ioanu,
sî-lu intréba:

— „Ioane, dragule, mi-ai scii tu spune, ce e o
femeia?“

— „D'a-poi cum sà nu sciu! Femei'a e o muiere,
cum e buna óra sî servitórea nóstra, Anusíc'a.“

— Fórt'e bine. Sciu bine, Ioane, cà ai avutu,
séu ai, vr'o iubita. Mi-ar placè sà sciu inse sî aceea,
cum te-ai cunoscutu cu ea?“

— „Fórt'e usioru. Eu am vediutu-o, ea inca m'a
vediutu, chiar atunci, candu dlu sî dn'a te-au dusu la
scól'a mare.*) Eu am vediutu-o, cum taiá la costrene
pentru vaci, sî am vediutu-o cum se chinue de amaru.
M'a placutu de ea, cà-ci erá frumós'a ca sî unu tuli-
panu d'in gradina. Mi-cadea a gele, vediendu-o cum
lucrà de aspru, incàtu o apucasera sî sudorile; deci
mi-am pusu in gându sà-i dau mana de ajutoriu, sî
asîe m'am apropiatu de ea mereu ca o mítica, pone
ce i-am pusu man'a pe ochi, sî am intrebatu-o, sà
ghicésca, cà cine e? Ea indata mi-a spusu numele.
Eu fórt'e m'am miratu; ea inse mi-a descoperitu, cà
asîe s'a intemplat, cà in locul ei eu am taiatu
costrene, éra ea s'a culcatu pe verdétia sî a inceputu
sà cante doine de iubire. Sî dupa ce am gatatu, ne-
amu luat pe cale sî amu plecatu càtrà casa. Sî
destulu, cà ne-amu sarutatu, sî a-poi nu sciu cum
este, de sî astadi o iubescu cu doru nestemperatu.“

Vedemu, cà clas'a „de diosu,“ clas'a persecutata,
pune pondu pe sinceritate, de aceea neci cà e asîe
de demoralisata.

Activitate pastorale.

— O vedere: cum se aplica in pracse studiulu „Pastora-
lululu,“ ce-lu invétia elevii institutului teologicu. —

I.

Fóia verde, lobodiste, —
Buna veste la Saliste:
Unu preotu cu crucea 'n frunte
Sî cu mandrutie multe,
Dupa unu servítu mare,
A plecatu la adunare
In alu Pasciloru postu mare.

II.

Éra Vuti'a sî Anutia
Asceptau pre la portitia:
Dór aduce Domnedieu
Pre bunu servitoriulu seu . . .

III.

Candu de-o-data ilu diarira,
Mare hasu mi le cuprinse:
Iute més'a asternura
Cu mancári sî beutura,
Totu cu vinu sî cu pelinu,
— „Cà-ci a-rare (?) ne 'ntálnimu!“

IV.

Amendóue ardu in focu,
N'au astemperu la unu locu;
Candu de-o-data pre furistu
Vine pop'a d'in Gál-istfu,

*) La cea a sinodului eparchiale gr. or. romanu d'in Aradu, proi-
ectata de dlu I. P. Desénu inca la anul 1870.— ?

Pop'a D. Anu
Sî Rachiti Anu,
Car' de care mai caruntu
Sî in glume mai profundu.

V.

Frundia verde de secara, --
— Ah! parinte buna séra,
Am auditu o veste-amara.
Cà Nutia jace sà móra
Sî o dóre la-animióra.

VI.

— Totu asiè sî eu parinte
Cu gur'a fripta de sete,
Venii sà me bagu in bóla,
Dór Nuti'a d'in patu sà scóla.

VII.

ÉR Vutia cu iscusintia,
Maica sî calugaritia,
D'in graiu dulce li vorbesce,
Pre parinti i domolesce
Sî viéti'a li 'ndulcesce;
Cà-ce chic'a-e de anele
Sî gur'a faguru de mniere!

VIII.

Câte-va vorbe schimbate
Sî pocale stracurate
Li procura voia buna
Sî 'n parchi ei se aduna;
Pre Máiti'a cea nebuna
Dupa vinu sî apa-o mana.

IX.

La feresti perdele tragu,
Sî 'ncepu, ca unu areopagu,
A face unu sfatu d'elu mare
Pentru Marti'a venitóre;
Cà-ci ei sunt cei mai alesí,
La Mitropolitu tramisí
D'in sinodu protopopescu,
In proiectulu ungurescu.

X.

Pone planulu se finí,
Máiti'a nóstra sosí
Cu vinu sî cu apa acra,
Traiulu sà li recorésca,
Sî barbele sà li crésca,
Sà li crésca, sà 'nflorésca.

XI.

Totu asiè continuara
Mai bin' ca pon' la o óra,
La o óra 'n mediu de nópte,
Petrecura cu dulci síópte, —
Vuti'a cu glasu ingerescu
Cantá unu versu romanescu:
„Roman'a“ cea laudata,
De teneri cu focu jucata.

XII.

Preutés'a, supàrata
Sî de Vuti'a insielata,
La fatia de locu veni
Sî pr'in feréstra privi;
Dér' nemica n' audi?

XIII.

Vecinele, cu guri rele,
Pandescu, for' de 'ntardiére,
Tóta nópte n'au odihna,
Sî-sí petrecu cu voia buna.

XIV.

Asemene popii nosti,
In aceste carnelegi,
'nbetraniti in fordelegi,
Pop'a D. Anu,
Sî Rachiti Anu
Sî-petrecu ca mai 'nainte;
Dica lumea mari manunte

Saliste, in septeman'a patimiloru, 1879.

Unu judetiu cu pérulu cretiú.

Literatura si latratura.

Ne folosimu de acésta ocaziune a constatá, cà in tempulu mai nou a esitu in Losontiu o nóua gramatica tiganésca sub acestu titulu: „*Cigány nyelvotan, írta Ilnátko György főgymnasiumi rendes tanár.*“

D'in acésta, altumintrea pentru noi tiganii in priviinti'a literaturii fórte meritata, gramatica nu vedemu isvórele, ce dlu profesoru le a intrebuintiatu neci pre de parte aretate, ceea ce dupa mult'a nóstra straduinti'a amu fostu norociti pre alta cale'a aflá, tienendu-ni de detoriinti'a a le publicá éra-sí pe alta cale.

D'in paradigmele usuate in acésta gramatica, care la tempulu aparentii ei fu priimita cu entusiasmu, fore relatiune la isvoru, nu se constata cà dlu profesoru este in stare sà vorbésca cu tiganii nostrii de rondu.

Pone vomu fi studiétu bine acésta gramatica meritata, nu recunóscemu de adeverata asertiunea ei pag. 11. aline'a penultima, care suna asiè:

„A mi az állapotjegyző-ragot illeti, azt alkalmazsint az „oláhból“ vették át, és indosz-ba megy át, pl. tergyindosz=állva, (kergyom odova tergyindosz=tettem azt állva,) besindosz=tilve, (csinel besindosz=izülve), pchirindosz=járva, stb.

Noi cunóscemu limb'a romana, déra ni-se pare cà autorulu a luatulu acest'a d'in óre-care isvoru secatu, fore sà caute la structur'a limbei romane, cà afla-se intru adeveru atari terminatiuni finali de valóre pre „indosz.“?!

Noi nu cunóscemu atari terminatiuni d'in punctulu nostru de vedere tiganescu pornindu. Cunóscemu terminatiuni cu „os“ in limba greca, latina „osus“ sî romana „osu“ p. e. „agathos“ „furius“, „morosu“ — Mai curendu póte se ar potriví form'a part. futuru latinescu — in „undus-a-um“ p. e. „moribundus“, „faciendus.“ De-o-cam data atát'a.

Ciurila.

*) Szamárisz sî szomarisz dupa dlu Ilnátko insemnéza asinu, ung: számar. — Noi tiganii in genere avemu altu cuventu pentru acésta insemnare, sî a-nume „purika.“ Ceea ce se póte vedé sî d'ia Dr. jur. Richarek Liebich „die Zigeuner in ihrem Wesen und ihrer Sprache, Leipzig. 1863.“

LOGICA.

Locotenintele. Spune-mi, de ce nu-ti este iertatu să dormi, candu esci la panda?

Recrutulu. Pentru că trebuie să fiu trézu.

Locotenintele. Si de ce trebuie să fii trézu?

Recrutulu. Pentru că nu-mi este iertatu să dormu.

Trénc'a si Flénc'a

F. Bine, că te-am intelnitu o-data; credeam, că ai ratecitu pr'in lume si tiéra.

Fl. No, lucru mare trebuie că ai să-mi desco-peri, de me ascepti cu atăt'a doru.

T. D'a-poi lucru nu e asîe de totu mare, că-ci e cam de tôte dilele; ci voiescu să-ti audu odata si parerea ta in privinti'a lui. Si a nume, asî vre să sciu ce tieni tu despre holteii nostri: de ce imbe-tranescu ei ca juni?

Fl. D'a-poi tréb'a e usioru de esplicatu. Femeile de acum'a sunt pré luesuóse, iubescu pomp'a, si nu casnici'a; éra junii nostri nu sunt in stare a spesá la sume mari de bani si a face la detorii pentru luesu si nepasare, pentru ca casatorindu-se să fia constrinsi a manca pr'in birturi, că-ci dómn'a tenera, stapan'a casei, nu scie ferbe.

T. N'ai dreptate, soruico. Nu fetele-su caus'a, că junii imbetranescu, necasatoriti, ci insisf junii, că-ci déca se arangéza balu séu alta petrecere, junii alegu la jocu de comunu fetitielle cele mai impodobite, cele mai afectate cu pretiósese loru; aceste jóca pe 'ntrecute, trecu d'in mani in mani, nu dóra pentru că ar intruni insustrile unei femei casnice, ci pentru că sunt avute, si averea loru se manifesta in vestminte si pretiósese. Fetitielle casnice, cu insustri bune, pr'in cari ori ce teneru s'ar ferici, dér sormane, morale, că-ci nu facu detorii ca să brileze pe puff, — nu jóca, nu-si petrecu, se urescu, că-ci tenerii nu sunt atrasf pr'in óre care magnetu lucitoriu, éra averea interna cu greu devine la lumina. Ast'a merge pe di ce merge totu asîe, si urmarea trista e, că femeile imbraciosiéza cu caldura luesulu orbitoriu, măcar pr'in ori ce midilóce, numai ca să fia placute si să aiba trecere pretotindenea; éra junii si-petrecu, se incanta de adi pe mane, totu viséza de casatoria; dér candu s'ar decide a se insorá, o patiescu ca filosofulu celu grecescu.

Fl. Cum a patitu-o acelu filosofu?

T. D'apoi asîe, că éra o-data in vremea betrana unu filosofu. Si est'a avea unu pretenu d'in altu

orasu. Intalnindu-se o-data intréba pretenulu pre filosofu: „insoratu te-ai, mà?“ „Ba, — respunse filosofulu, — sum inca pré teneru!“ Si dupa vre o 10. ani érase intalnira, si atunci pretenulu éra intrebá pre filosofu: dér insoratu te-ai mà?“ „Ba! — respunse filosofulu, hotaritu. — „A-poi cautá, si te insóra!“ — ilu indemná pretenulu, — „Acum sum pré betranu! . . .“ — ii replicá filosofulu.

Tand'a si Manda.

T. Buna vremea, Mando!

M. Buna să-ti fia anim'a!

T. Mai traiesci, mà!

M. Da, éta asîe; dér tu?

T. Fórte ti multiumescu.

M. Ai fostu la orasiu?

T. Da, am fostu.

M. Ce ai dusu la tergu?

T. Scii, — piei de iepure si córne de tiapu.

M. Ei bine, avut' au pretiu?

T. Cele d'in urma — da.

M. Si cele d' antaiu?

T. Neci pré pré, neci fórte fórte.

M. Cum?

T. Éta asîe: córnelé le cumpara tare, le ducu in Ardélu la Sibíu, să decoreze pe telég'a pragoslavlica cu ele; încátu pentru piei, de la acele vindui numai códele, si mai cu pretiulu intregu.

M. Si ce voru fi facendu cu ele?

T. Unii spunu, că tota pentru telég'a duhovnica, éra altii dîcu că „Scól'a română“ trebuie să aiba códa, si asîe concuréza cu telég'a.

M. Va să dica: „Scól'a română“ are códa, éra telég'a córnel

T. Nu sciu; mi spuse dascalulu, că toti o să portámu códa si córne cu tempulu.

M. D'apoi córne ni-a mai pune si boresele, déra códa cine să ni puna?

T. D o m u i i!

M. Ba, să o tjena pe sém'a loru!

De pe la cas'a satului.

Dloru F. L. si N. G. in Aradu: bine ati deslegatu ghicitor'a numerica d'in nrulu 5; déra epistol'a Dvóstra de datnu 27/IV. a. c. mi-a sositu la mana numai dupa inchiaierea nrului 6. si astfelu nu am potu-o considerá.

Dlul I. C. Lapusnicu: de a-ici ti s'au inaintatu; că-ci abonamentulu l'am aflatu inprotocolatu. Caus'a nepriimirei déra are să agraveze pre careva oficiu postale. Priimindu reclamulu, ti le am speditu d'in nou. Speru, că de atunci nu va fi mai obvenindu unu asemenea casu.

Dlul I. P. R. in L. — Diariulu cautá să fia variatu, si d'in asta causa nu potú editá de o-data tôte operatelle, ce ar fi să intereseze numai pre unii. Cu deslegarea ghicitoriei d'iu nrulu 2. te-ai intardiéstu. Precum vedi, de la 1. Aprile încó s'a inceputu regularea, si se va mai continuá gradatu, pone la aducerea ei in starea de mai inainte, firece, contandu pe inmultirea abonantiloru. Celoru anumiti in Fagaraslu li-am tramisu. Publicarea indegetata inca se va face. Multiama pentru viu'a interesare, ce desu mi-o dovedesci.